

DOI: [10.32702/2307-2105-2019.4.34](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.4.34)

УДК 339.13

*Т. В. Ляденко,
старший викладач кафедри комерційної діяльності та логістики
КНЕУ ім. В. Гетьмана
ORCID: 0000-0001-5165-802X*

ОСОБЛИВОСТІ ВИРОБНИЧО-ЗБУТОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ЗАЛІЗОРУДНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ЇХ РОЗВИТКУ

*T. Lyadenko
Senior Lecturer of the Department business and logistics
KNEU them. V. Hetman*

FEATURES OF MANUFACTURING AND SUPPLY ACTIVITY OF DOMESTIC INDUSTRIAL COMPANIES IN THE MODERN STAGE OF THEIR DEVELOPMENT

У статті надано загальну характеристику головних рудних мінералів залізних руд, наявних на території України. Проаналізовано структуру запасів залізних руд за категоріями та регіонами. З'ясовано, що державним балансом запасів корисних копалин України обліковуються запаси залізних руд у 62 родовищах, які складають за категоріями А+В+С1 – 21579,2 млн. т, при цьому більше половини з них зосереджені у Дніпропетровській області. З'ясувавши існуючі тенденції розвитку металургійних підприємств України, констатовано, що сучасний стан металургійної галузі України та її профільних підприємств характеризується такими особливостями: техніко-технологічною відсталістю виробництва з високим рівнем мартенівської сталі в загальному обсязі виплавки сталі та невисокою часткою безперервного розливання сталі в загальному обсязі її випуску; високим рівнем зносу основних промислово-виробничих фондів, завищеною енерго- і ресурсомісткістю виробництва, значним екологічним навантаженням на довкілля; незбалансованою структурою експорту та імпорту металопродукції, коли продукція з низькою доданою вартістю складає практично весь обсяг експорту, а продукція з високою доданою вартістю (готова продукція) надходить від закордонних виробників, знижуючи прибутковість вітчизняних металургійних підприємств; вузькістю внутрішнього ринку збуту металургійної продукції і, як наслідок, надзвичайну чутливість до коливань економіки країн-імпортерів вітчизняного металу.

The article gives a general description of the main ore minerals of iron ores, available on the territory of Ukraine. The structure of reserves of iron ores by categories and regions is analyzed. It was clarified that the state balance of mineral resources of Ukraine accounts for reserves of iron ores in 62 deposits, which make up the categories A + B + C1 - 21579.2 million tons, with more than half of them are concentrated in the Dnipropetrovsk region. It is revealed that the main products produced by mining enterprises are natural-rich iron ores with iron content of 54-61%; Concentrate with iron content 63.8 - 70%; iron ore and agglomerates; metallurgical limestone;

dolomite crude and burned. Finding out the current trends in the development of metallurgical enterprises in Ukraine, it was stated that the current state of the metallurgical industry in Ukraine and its profile enterprises is characterized by the following features: technical and technological backwardness of production with a high level of open-hearth steel in the total volume of steel smelting and a low percentage of continuous casting of steel in the total volume its release; a high level of wear and tear of the main industrial-production funds, over-energy and resource-intensive production, a significant environmental burden on the environment; an unbalanced structure of export and import of metal products, when products with a low value added account for almost the entire volume of exports, and products with high added value (finished products) come from foreign producers, lowering the profitability of domestic metallurgical enterprises; the tightness of the domestic market for metallurgical products and, as a result, the extraordinary sensitivity to the fluctuations of the economy of the importing countries of Ukrainian metal. Despite the high indicators in the structure of production (compared with other branches of the economy), the situation in the iron and steel sector is completely disappointing. Over the past years, the industry has generated alarming risks that are caused by a number of factors, both domestic and foreign economic.

Ключові слова: виробництво, збут, виробничо-збутова діяльність, залізрудні підприємства, промисловість.

Keywords: production, sales, production and sales activities, iron ore enterprises, industry.

Постановка проблеми. Україна входить до 10 найбагатших на запаси залізних руд країн світу, а залізрудна промисловість і металургійний комплекс є бюджетоутворюючими галузями господарства, що мають для країни стратегічне значення. Це свідчить про необхідність постійної уваги як держави, так і зацікавлених суб'єктів господарювання до вдосконалення управління підприємствами цього комплексу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Великий внесок у розвиток управління гірничодобувними підприємствами зробили наукові школи, що сформувалися в Києві, Дніпропетровську, Донецьку, Харкові й Кривому Розі. Ученими Дніпропетровського гірничого інституту (нині Національний гірничий університет), Донецького політехнічного інституту й Криворізького гірничорудного інституту (Криворізький технічний університет) розроблені наукові основи економіки й управління потужними гірничорудними підприємствами Кривбасу, а також вугільними підприємствами Донбасу. Тут насамперед слід відзначити роботи, що виконувалися протягом багатьох років під керівництвом академіка Г. М. Малахова, професорів Ю. П. Астаф'єва, А. С. Астахова, В. Ф. Бизова, Ю. Г. Вілкула, М. Г. Новожилова, А. Г. Темченка, А. М. Турила, А. А. Шершньова, В.М. Ткач.

Формулювання цілей статті. Основною метою даної статті є з'ясування особливостей виробничо-збутової діяльності вітчизняних залізрудних підприємств на сучасному етапі їх розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. На території України наявні запаси залізних руд (близько 6% світових запасів або більше 32 млрд. т), які почали інтенсивно розроблятися ще у 80-х роках XIX століття, а згодом в сукупності з запасами кам'яного вугілля сформували потужну мінерально-сировинну базу для розвитку металургії. Наприкінці XX століття в Україні добувалося 13,5% від загального обсягу видобутку залізних руд у світі.

До головних рудних мінералів залізних руд зараховують кварцити – оксиди заліза (магнетит, гематит, мартит); гідрооксиди (гетит і гидрогетит); карбонати (сидерит і сидероплезит); силікати (шамозит і тюрингіт). Інші добувні залізрудні ресурси представлено бурими залізяками осадового походження, а загалом відомо понад 300 мінералів, що містять залізо. Розрізняють багаті (більше 60 % заліза) та бідні (до 40 %) залізні руди.

Головні родовища України сконцентровано в Криворізько-Кременчуцькому, Білозерсько-Конському (на сході Криму) та Приазовському залізрудних басейнах (найбільші з них Гуляйпільське, Базавлуцьке родовища). Слід зазначити, що за геологічною класифікацією запаси залізрудної сировини зосереджено в залізрудній провінції Великий Кривий Ріг (включає 3 адміністративні області), Криворізькому та Керченському залізрудних басейнах, Криворізько-Кременчуцький, Білозерсько-Оріхівській, Одесько-Білоцерківській металогенічних зонах, Приазовській та Придніпровській металогенічних областях.

Високоякісні залізні руди відкрито також у чисельних окремих родовищах, серед яких виділяють Вовчанське (північ Харківської області, в межах південного схилу Воронезького кристалічного масиву, де ці руди, очевидно, пов'язані з Курською магнітною аномалією) та Матуське (Донецька область). Запаси залізної руди виявлено також у Закарпатті, у верхів'ї річки Прут, але нині вони не мають господарського значення як через низький вміст заліза (4–16 %), так і за кількісними параметрами. На особливе місце заслуговує Керченський залізрудний район, де розташовано близько 1 млрд. т бурих залізяків.

Окрім природних родовищ, залізорудні концентрати можна отримувати з техногенних відходів, що історично утворилися під час збагачення руди. За оцінками, якщо переробити 300 млн. т зазначених відходів, накопичених у 8 хвостосховищах, можна отримати до 60 млн. т концентрату з вмістом заліза до 65%. Собівартість концентрату може становити 60–70% собівартості первинного видобування. Разом з тим зараз роботи в цьому напрямку фактично не здійснюються, через що певною мірою гальмується процес покриття попиту як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках дешевшою залізорудною продукцією. Поки не виявляють до цього інтересу навіть вітчизняні металургійні підприємства, що не забезпечені власними залізорудними родовищами та змушені шукати всередині країни або за її межами потрібну сировину [1].

Станом на 1 січня 2016 р. Державним балансом запасів корисних копалин України обліковуються запаси залізних руд у 62 родовищах, які складають за категоріями А+В+С1 – 21579,2 млн. т, при цьому більше половини з них (12 128 млн. т) зосереджені у Дніпропетровській області (рисунок 1, 2). Щорічний видобуток становить залізних руд в країні становить близько 170 млн. т.

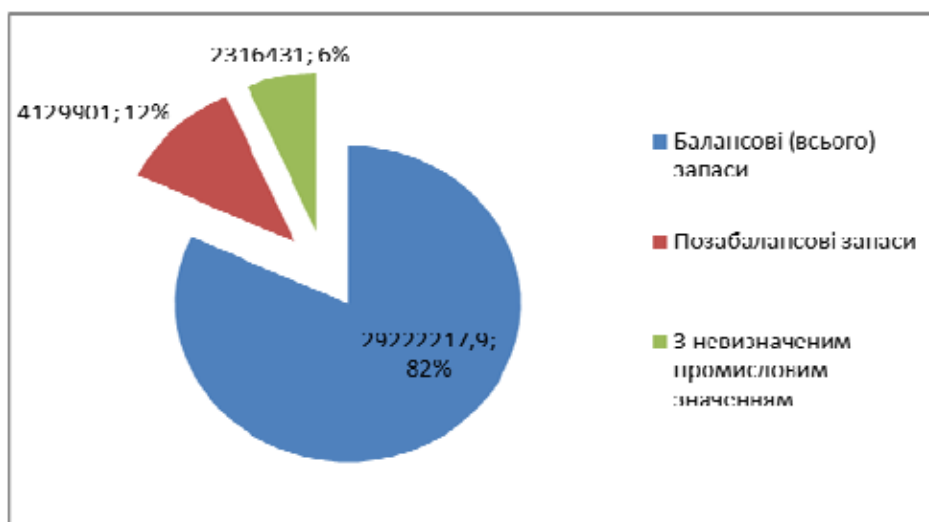

Рис. 1. Структура запасів залізних руд станом на 01.01.2016 за категоріями, тис. т [2]

Формування залізорудної та металургійної промисловості в Україні обумовлено величезною, компактно розташованою сировинною базою, розгалуженою транспортною мережею, значними паливними (коксівне вугілля) ресурсами, а також наявними споживачами – металомісткими галузями.

Металургійний комплекс є важливою складовою української індустрії, сплата податків підприємствами галузі робить вагомий внесок у формування державного бюджету. В загальній структурі промислового виробництва в Україні у 2016 році частка металургії становила 17,4% (для порівняння частка всієї добувної промисловості – 13,1%). Таким чином, розвиток залізорудної галузі має стратегічне значення для України, оскільки, по-перше, забезпечує сировиною металургію, що є найпотужнішим сектором внутрішнього виробництва, і, по-друге, є орієнтованою на експорт галуззю економіки України. У структурі українського товарного експорту до ЄС частка чорних металів залишається найбільшою (у 2015 р. вона становила 23,5%), показники експорту збагаченої залізорудної сировини також є високими. Завдяки розвиненому експортному потенціалу залізорудна промисловість забезпечує значну частину валютних надходжень до України.

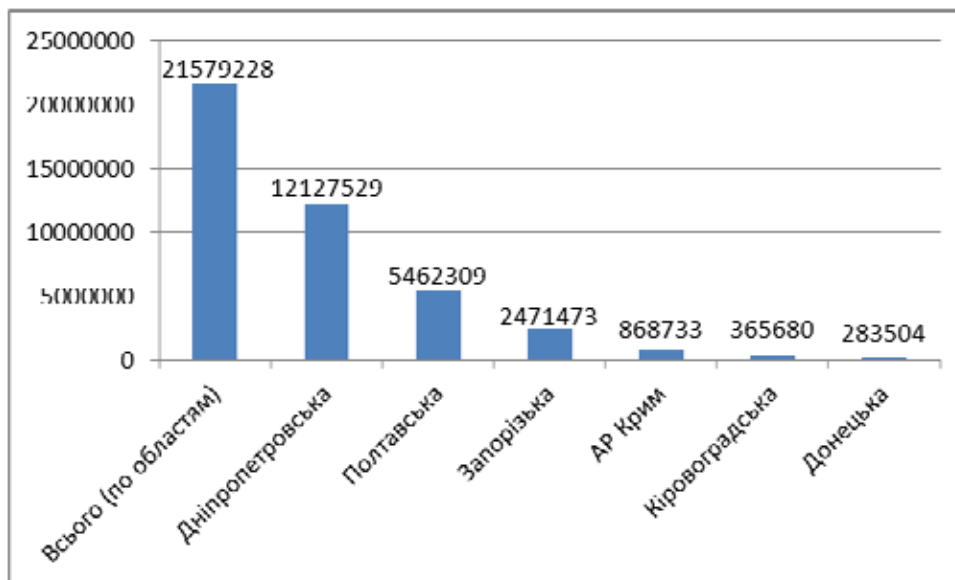

Рис. 2. Структура балансових запасів (A + B + C1) залізних руд за регіонами (станом на 01.01.2016), тис. т [2]

Враховуючи те, що попит на продукцію залізорудних підприємств гірничодобувної галузі є вторинним відносно попиту на продукцію металургійних підприємств, маркетингове середовище (зокрема, можливості та загрози) залізорудних підприємств знаходяться під значним впливом маркетингового середовища металургійної галузі.

Металургійна галузь завжди перебувала в центрі уваги економічного життя України, залишаючись фундаментом вітчизняної промисловості. Проте негативні тенденції світової металургії (криза надвиробництва і надлишок виробничих площ), а також сучасний стан вітчизняної металургії (високий рівень зносу основних промислово-виробничих фондів, високий рівень собівартості продукції і низький рівень продуктивності праці), перетворили металургійну галузь із «локомотива» української економіки в одну з її найбільш проблемних галузей [3].

Сучасний стан вітчизняних металургійних компаній характеризується значною техніко-технологічною відсталістю, високою енерго- і ресурсомісткістю виробництва, значним екологічним навантаженням на довкілля. При цьому в зоні найвищих фінансово-економічних потрясінь опинилися великі та середні металургійні підприємства, які є основою металургійного комплексу України і потребують подальшого економічного розвитку на умовах активізації їх інвестиційної діяльності.

Особлива значущість металургії пов'язана з багатьма факторами, що визначають її ключові позиції та роль в економіці країни. Найважливішим з них є те, що українська металургія одна з небагатьох у світі, яка базується на власних ресурсах, які включають значні власні запаси залізної і марганцевої руд, коксівного вугілля, флюсів, вогнетривких глин та інших мінеральних ресурсів. У числі найбільших підприємств знаходяться 19 металургійних підприємств, 12 трубних заводів, більше 20 метизних підприємств, а також понад 100 підприємств з переробки металобрухту та відходів. Частка металургійної галузі в основних фондах промисловості становить близько 14%, а чисельність працюючих – близько 10% від загального числа, зайнятих у промисловості [4].

На тлі характерного для сучасного світового ринку металопродукції перевищення пропозиції над попитом в поєднанні з активними гео економічними зрушеннями центрів виробництва та споживання сталі українським металургійним компаніям дуже складно конкурувати не тільки з провідними світовими металургійними гігантами, а й з внутрішніми конкурентами. Виробничі потужності українських металургійних підприємств, що залишилися в спадок від Радянського Союзу, забезпечили Україні позиції одного із найбільш значущих гравців на світовому ринку металопродукції, що входить до ТОП-10 світових лідерів з виробництва чавуну і сталі. Проте дві найжорстокіші кризи в середині 90-х років минулого століття і 2008—2009 рр. негативно вплинули на металургійну галузь України, суттєво знизивши обсяги її виробництва.

Крім того, дана галузь опинилася в центрі зовнішніх і внутрішніх політичних процесів, які набули цілком самостійного значення, а неможливість їх позитивного врегулювання тільки погіршує стан вітчизняної металургії. Вихід з цих криз супроводжується зниженням обсягів виробництва та неспроможністю вітчизняних підприємств досягти своїх докризових показників. Протягом 2007-2015 рр. скорочення основних видів металургійної продукції досягло по сталі – 37,3%, по чавуну – 30%, по прокату готових чорних металів – 41,6%.

Таким чином, протягом розглянутих восьми років Україна щорічно втрачала понад 2 млн. т сталі і понад 1 млн. т чавуну та прокату, знижуючи рентабельність вітчизняних металургійних підприємств практично вдвічі. Аналіз основних економічних показників вітчизняних металургійних підприємств протягом останніх років свідчить про їх катастрофічне падіння в порівнянні з докризовим рівнем. Зокрема, у найпотужнішій вертикально-інтегрованій українській компанії Метінвест показник операційного прибутку скоротився в 3,6 раз: з 3 961 млн. дол. США в 2008 році до 1 105 млн. дол. в 2014 р., показник EBITDA – в 1,8 раз: з 4 769 млн.

дол. США в 2008 р. до 2 702 млн. дол. США в 2014 р., а показник чистого прибутку – в 17,6 раз: з 2 803 млн. дол. США в 2008 р. до 159 млн. дол. США в 2014 р. [4].

Загалом консолідований чистий прибуток українських металургійних підприємств, який міг би стати джерелом їх подальшого розвитку, за даними Державного комітету статистики скоротився протягом 2007—2014 рр. практично в 10 разів та є наслідком суттєвого скорочення обсягів виробництва самих підприємств і зниження індексу промислової продукції безпосередньо металургійної галузі – на 21,4% [3].

Вузькість внутрішнього ринку створила умови експортної орієнтації вітчизняних металургійних підприємств. Проте, намагання вітчизняних металургійних підприємств продовжувати нарощувати експорт металопродукції протягом останніх років не були ефективними через активізацію Китаю в Азіатському регіоні і Туреччини на Близькому Сході.

Висока експортна складова металургійної галузі Україна і її залежність від кон'юнктури світового ринку ускладнюється слабким конкурентним становищем вітчизняних металургійних підприємств, більшість з яких опинилися на межі виживання.

Підсумовуючи існуючі тенденції розвитку металургійних підприємств України, слід констатувати, що сучасний стан металургійної галузі України та її профільних підприємств характеризується такими особливостями:

- техніко-технологічною відсталістю виробництва з високим рівнем мартенівської сталі в загальному обсязі виплавки сталі та невисокою часткою безперервного розливання сталі в загальному обсязі її випуску;
- високим рівнем зносу основних промислово-виробничих фондів, завищеною енерго- і ресурсомісткістю виробництва, значним екологічним навантаженням на довкілля;
- незбалансованою структурою експорту та імпорту металопродукції, коли продукція з низькою доданою вартістю складає практично весь обсяг експорту, а продукція з високою доданою вартістю (готова продукція) надходить від закордонних виробників, знижуючи прибутковість вітчизняних металургійних підприємств;
- вузькістю внутрішнього ринку збуту металургійної продукції і, як наслідок, надзвичайну чутливість до коливань економіки країн-імпортерів українського металу.

Накопичений потенціал ще з часів радянської економіки забезпечив виживання металургійного комплексу України протягом десятиріч, проте не став основою стратегії динамічного розвитку цього виду економічної діяльності. Вирішення проблем вітчизняної металургії в умовах глобальної конкуренції можливе лише за умов подальшої консолідації металургійної галузі шляхом створення високотехнологічних виробництв в рамках інтегрованих структур, що об'єднують активи і можливості своїх профільних підприємств з метою досягнення взаємовигідних цілей у довгостроковій перспективі.

Подальший розвиток цих підприємств має відбуватися через посилення інноваційної складової виробництва, втілення енерго- і ресурсозберігаючих технологій, створення продукції з високою доданою вартістю, орієнтацію переважно на виробництво високоякісних сталей і спеціальних видів продукції. Саме тому одним з першочергових завдань для вітчизняної металургії є підвищення інвестиційної привабливості усіх сегментів інвестиційного ринку і, насамперед, металургійних підприємств, оскільки вони мають високий потенціал щодо інноваційного розвитку.

Українські залізрудні підприємства – це шахти, ГЗК та окремі виробничі комплекси в структурах металургійних підприємств. Характерною особливістю цих підприємств є орієнтація на довгостроковий випуск великих обсягів одного або двох видів товарної продукції, яка споживається тільки потужними виробничими комплексами металургійної галузі.

Розподіл найбільших гірничозбагачувальних комбінатів (ГЗК) України виглядає таким чином. Північний, Південний, Центральний та Ігулецький контролює Метінвест (Р. Ахметов). Під контролем Метінвесту також Криворізький та Запорізький ЗРК. Полтавський (ГЗК) та два нових – Срістівський (ЄГЗК) та Біланівський ГЗК – належать Ferrghro (К. Жеваго). Суха балка – Евраз, РФ; АрселорМіттал Кривий Ріг – ArcelorMittal [5].

Основна продукція, що випускається гірничо-видобувними підприємствами: природно-багаті залізні руди із вмістом заліза 54-61 %; концентрат із вмістом заліза 63,8-70 %; залізрудні окотки і агломерат; вапняк металургійний; доломіт сирий і обпалений.

Таблиця 1.

Виробництво залізрудної продукції та промислові запаси залізної руди діючих підприємств України (2015)

Показник	Одиниця виміру	Гірничо-збагачувальний комбінат					Залізорудний комбінат		Шахта	Всього
		Північний	Інгулецький	Полтавський	Південний	Центральний	Криворізький	Запорізький	Суша Балка	
Промислові запаси	Млрд. т	2,0	1,0	1,7	1,8	0,9	0,2	0,3	0,2	8,1
Виробничі потужності	млн. т	20,6	14,0	15,3	19,0	21,6	8,3	3,5	4,0	106,3
Виробництво товарної продукції										
концентрат	млн. т	13,1	11,6	14,4	11,4	6,1	-	-	-	56,6
окотки	млн. т	7,7	-	11,7	-	2,3	-	-	-	21,7
аглоруда	млн. т						5,5	4,7	2,8	13,0

Складено і розраховано за офіційними річними звітами підприємств.

Гірничорудна промисловість як підгалузь важкої промисловості є дуже важливою для розвитку народного господарства. Вона забезпечує сировиною чорну металургію. У свою чергу, продукцію чорної металургії використовують усі галузі. Для таких провідних галузей народного господарства, як машинобудування, транспорт, будівництво та інших вона має неабияке значення, оскільки є їх матеріальною базою. Крім того, експорт залізорудної сировини є вагомим джерелом надходжень іноземної валюти у державний бюджет. Ціни на залізорудну та металургійну продукцію визначають ефективність роботи всіх галузей, оскільки вартість металу та виробів з нього займає вагомим значення у собівартості їх продукції.

Разом з тим, гірничорудна промисловість є великим споживачем різноманітних гірничих та транспортних машин. Транспортування залізорудної продукції на металургійні заводи і на експорт займає значне місце у роботі залізничного транспорту. Сучасне гірниче підприємство – великий споживач електроенергії. Гірничорудна промисловість у значній кількості споживає вибухові та лісові матеріали, металопрокат і т. ін. Таким чином, її розвиток тісно пов'язаний з розвитком інших галузей: машинобудування, транспорту, енергетики, будівельної індустрії і всього народного господарства загалом.

Незважаючи на високі показники у структурі виробництва (порівняно з іншими галузями господарства), ситуація у залізорудному секторі зовсім невтішна. За останні роки в галузі сформувалися тривожні ризики, що обумовлені низкою факторів, як внутрішніх, так і зовнішньоекономічних.

Крім того, як зазначає В. Ткач, виробничі технології та обладнання, їх системи управління і контролю, то використовуються в усіх галузях і сферах промисловості України на сучасному етапі її розвитку, за рівнем наукомісткості складають тільки незначну частину (до 0,5%) від їх загальної кількості, що набагато менше (майже у 15-20 разів) ніж відповідним передовий світовий рівень; при цьому частка наукомісткої товарної продукції у структурі вітчизняного НВП в останні 15 років становить усього 1,2-1,5 %, що теж значно поступається не тільки передовим країнам світу таким, як Японія [6].

По-перше, впливає ситуація на світовому ринку залізних руд: через суттєве падіння світових цін обсяг українського експорту руди у грошовому еквіваленті у 2015 р. зменшився на 37%, при тому, що в товарному виразі порівняно з попереднім роком Україна збільшила експорт руд заліза та продуктів їх збагачення (агломерованого та неагломерованого концентратів, випаленого піриту) на 12%.

Профільне Міністерство економічного розвитку і торгівлі України визначає ваговою проблемою розвитку галузі зниження вартісних показників продукції через глобальну конкуренцію, валютне регулювання, повернення податку на додану вартість (ПДВ) і, відповідно, відсутність фінансування для просування експорту.

По-друге, відбулося зниження внутрішнього споживання руд заліза та продуктів їх збагачення через конфлікт на Донбасі та економічну кризу. На внутрішньому ринку поточні можливості металопродукції оцінюються експертами максимально в 10-11 млн. т, що майже втричі менше порівняно з обсягами її експорту. У той же час аналіз динаміки експорту металургійної продукції свідчить про катастрофічні втрати експортного потенціалу – обсяг експорту з 2008 р. по 2015 р. скоротився у 2,9 рази. При цьому в 2015 р. експорт знизився у 1,6 разів порівняно з попереднім роком. Обсяги імпорту за цей період скоротилися у 3,2 рази. Такі показники насамперед обумовлені безпрецедентним з часів кризи 2008-2009 рр. падінням виробництва, яке за підсумками 2015 р. року становило 16,1%.

Зниження внутрішнього споживання пояснюється тим, що протягом останніх років відбулося падіння виробництва у галузях економіки, що формують основний попит на металопродукцію. Ситуація погіршилася також внаслідок загострення у 2014 р. збройного конфлікту на Донбасі, де зосереджена переважна більшість виробничих потужностей металургії. Через пошкодження транспортної інфраструктури стали ускладнені поставки основних сировинних матеріалів та відвантаження готової продукції, це призвело до скорочення обсягів виробництва сталі в Україні.

Обсяги реалізованої продукції металургійної галузі у 2015 р. порівняно з 2014 р. скоротилися у Луганській області на 62,6%, у Донецькій – зросли на 8,0%. У Луганській області це пояснюється втратою найбільших промислових потужностей – на непідконтрольній Україні території залишилися такі промислові гіганти як ПАТ «Алчевський металургійний комбінат», ПАТ «Алчевський коксохімічний завод», ПАТ «Стахановський завод феросплавів».

Натомість зростання обсягів реалізації у Донецькій області обумовлено тим, що 70% металопродукції області виробляється двома металургійними комбінатами – ПАТ «Металургійний комбінат «Азовсталь» та

ПАТ «Маріупольський металургійний комбінат ім. Ілліча», які продовжують функціонувати на контрольованій Україною території.

На невідконтрольній території залишився також ПАТ «Харцизький трубний завод», який забезпечує 15% виробництва труб в Україні. Наслідком такої ситуації стало критичне погіршення фінансового стану більшості підприємств галузі. Якщо у 2014 р. окремі підприємства, що входять до холдингу «Метінвест» (ПАТ «Металургійний комбінат «Азовсталь», ПАТ «Маріупольський металургійний комбінат ім. Ілліча», ПАТ «Харцизький трубний завод», ПАТ «Запорізький металургійний комбінат «Запоріжсталь»), отримали прибуток, то вже у 2015 р. лише два з найбільших металовиробників – ПАТ «Запорізький металургійний комбінат «Запоріжсталь» та ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» – залишилися прибутковими, тоді як переважна більшість підприємств отримали збиток.

Для нарощування потужностей та складання конкуренції іноземним компаніям як залізородна галузь, так і металургія потребують масштабних інвестицій. Однак, іноземних інвесторів в Україну не залучають вітчизняні металургійні фінансово-промислові групи. Цим, очевидно, пояснюється невирішеність питань переробки окислених руд і запуску Криворізького гірничо-збагачувального комбінату окислених руд, яким цікавилися світовий сталеливарний гігант ArcelorMittal і китайська компанія SinoSteel. Для прикладу також можна згадати канадську компанію Black Iron, яка з 2010 р. намагається займатися видобутком залізної руди на Шиманівському (запаси 645,8 млн. т) і Зеленовському родовищах (запаси оцінюються) у Дніпропетровській області. Зрушити проект з мертвої точки (зокрема, у компанії виникли проблеми з відведенням землі навколо Шиманівського родовища, що фактично позбавило інвестора всяких перспектив його освоєння і загрожувало втратою ліцензії на розробку) вдалося тільки після підключення до нього українського «Метінвесту».

Втім, вітчизняного капіталу не вистачає, тому для розвитку галузі вкрай необхідні іноземні інвестиції. У найбільшому кар'єрі з видобутку залізних руд відкритим способом видобувають і збагачують залізисті магнетитові кварцити, отримуючи залізородний концентрат та доменний агломерат. Разом із магнетитовими рудами в кар'єрі видобуваються слабомагнітні окислені руди. Вони складаються у відвали, оскільки жоден із семи комбінатів, що працюють у Кривбасі не обладнаний лініями їх переробки. Наразі вже накопичилося більш як 2,5 млрд. тон окислених руд і процес накопичення відвалів розкривних порід триває і зараз.

Висновки з дослідження. Не зважаючи на кризовий стан гірничо-металургійного комплексу, галузь в Україні може успішно розвиватися за умови встановлення правильних пріоритетів та стратегічних цілей на державному рівні. Для зміни ситуації необхідно створити умови для ефективного використання наукового потенціалу та підвищення ролі держави у реалізації інвестиційно-інноваційної моделі розвитку галузі. Пріоритетними напрямками реформ мають стати: зменшення енергоємності виробництва, збільшення попиту на внутрішньому ринку на вітчизняну залізородну та металургійну продукцію (підтримка комбінатів повного циклу виробництва – від переробки сировини до виготовлення готової високотехнологічної продукції), стимулювання експорту, забезпечення конкурентоспроможності української металопродукції на світовому ринку та залучення інвестицій.

Для привернення іноземних інвесторів важливо запровадити відкриті й чітко визначені правила гри української залізородної промисловості. Важливим кроком у цьому напрямку є імплементація міжнародного стандарту ІПВГ – Ініціативи прозорості видобувних галузей (англ. ЕІПІ) в Україні, що передбачає відкритість та підзвітність видобувних підприємств, публікацію у відкритому доступі даних про балансові запаси корисних копалин, їх видобуток та сплачені податки, а також вдосконалення законодавчої та нормативно-правової бази для створення сприятливих умов – як для видобувних підприємств, так і для соціально-економічного розвитку регіонів видобутку залізородної сировини.

Список літератури.

1. Власюк Т. О. Ключові проблеми розвитку експортного потенціалу виробництва залізородної сировини в Україні // http://scientificview.umsf.in.ua/archive/2010/1_43_2010/8.pdf (Дата звернення: 20.03.2019).
2. Офіційний сайт Громадської організації «НОВА Енергія». Що чекає залізородну промисловість України: розвиток чи занепад? // <http://nova-energiya.org/%D1%89%D0%BE-%D1%87%D0%B5%D0%BA%D0%B0%D1%94-%D0%B7%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%D0%BE%D1%80%D1%83%D0%B4%D0%BD%D1%83-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%B8%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C-%D1%83> (Дата звернення: 20.03.2019).
3. Кулицький С. Проблеми розвитку українського гірничо-металургійного комплексу на сучасному етапі [Електронний ресурс] / С. Кулицький // Україна: події, факти, коментарі. – 2015. – № 15. – С. 41–62. – Режим доступу: <http://nbuviar.gov.ua/images/ukraine/2015/ukr15.pdf> (Дата звернення: 20.03.2019).
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua> (Дата звернення: 20.03.2019).
5. Бесараб С. О. Сучасні тенденції розвитку підприємств металургійної галузі України // Інвестиції: практика та досвід, 2016. - № 23. – с. 62-65.
6. Ткач В. М. Дослідження можливостей підвищення конкурентоспроможності підприємств засобом ранжування резервів впливів елементів їх потенціалу / В. М. Ткач, В. М. Соломаха // Формування ринкової економіки : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана» ;

редкол.: О. О. Беляев (відп. ред.) [та ін.]. – Київ : КНЕУ, 2012. – Спец. вип.: Стратегічні імперативи сучасного менеджменту : у 2 ч. / [відп. за вип. С. М. Соболев]. – Ч. 1. – С. 359-375.

References.

1. Vlasiuk T. O. (2010), “Key problems of development of export potential of iron ore raw materials production in Ukraine», available at: http://scientificview.umsf.in.ua/archive/2010/1_43_2010/8.pdf (Accessed 20 Mar 2019).
2. Official site of the NGO “NEW ENERGY» (2017), “What awaits the iron ore industry in Ukraine: development or decline?», available at: <http://nova-energiya.org/%D1%89%D0%BE-%D1%87%D0%B5%D0%BA%D0%B0%D1%94-%D0%B7%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%D0%BE%D1%80%D1%83%D0%B4%D0%BD%D1%83-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%B8%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C-%D1%83> (Accessed 20 Mar 2019).
3. Kulyts'kyj S. (2015), “Problems of development of the Ukrainian mining and metallurgical complex at the present stage», *Ukraina: podii, fakty, komentari*, [Online], no. 15, available at: <http://nbuviap.gov.ua/images/ukraine/2015/ukr15.pdf> (Accessed 20 Mar 2019).
4. Official site of the State Statistics Service of Ukraine, available at: <http://ukrstat.gov.ua> (Accessed 20 Mar 2019).
5. Besarab S. O. (2016), “Modern tendencies of development of enterprises of the metallurgical industry of Ukraine», *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 23, pp. 62-65.
6. Tkach V. M. (2012). “Investigation of the possibilities of increasing the competitiveness of enterprises by the means of ranking the reserves of the effects of elements of their potential», *Formuvannia rynkovoï ekonomiky*, ch.1, pp. 359-375.

Стаття надійшла до редакції 27.03.2019 р.